

Κείμενο 1

Η ελληνική γλώσσα στην κοινωνία της παγκοσμιοποίησης. Ο ρόλος του σχολείου.

Το κείμενο είναι απόσπασμα από εισήγηση του καθηγητή Γλωσσολογίας Χρ. Χαραλαμπίκη με τίτλο «Η ελληνική γλώσσα στην κοινωνία της παγκοσμιοποίησης και της τεχνοκρατίας. Ο ρόλος του σχολείου». Στο απόσπασμα ο εισηγητής αναφέρεται σε θέματα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στο σχολείο.

Τι πρέπει να γίνει σήμερα σε ό,τι αφορά στο γλωσσικό μάθημα; Εδώ και χρόνια, αναφερόμαστε στην κριτική σκέψη και τονίζουμε μόνο στα λόγια τη σημασία της για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών και των πολιτών γενικά. Ανακοινώνονται κατά διαστήματα εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, χρησιμοποιούνται εντυπωσιακοί νεολογισμοί, για να δηλωθεί το νέο πνεύμα διδασκαλίας. Στην πραγματικότητα, όμως, δεν έχει γίνει αντιληπτό από την εκπαιδευτική κοινότητα ότι ο θάνατος των γλωσσών συνεπάγεται θάνατο του πολιτισμού, γιατί γλώσσα και πολιτισμός είναι αλληλένδετες έννοιες. Η γλώσσα είναι φορέας πολιτισμού και αυτό σημαίνει ότι γλωσσική επίγνωση δεν μπορεί να επιτευχθεί στα όρια της παραδοσιακής διδασκαλίας, η οποία έδινε έμφαση στη μορφή. Αυτό που απαιτείται, επομένως, για την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης είναι η αποτελεσματική διδασκαλία και η επαρκής μάθηση της γλώσσας.

Από την άλλη μεριά, θεωρούμε σήμερα ότι η κριτική σκέψη δεν μπορεί να αναπτυχθεί αποκλειστικά μέσω της πολυδιαφημιζόμενης Τεχνολογίας της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ). **Η διαπίστωση είναι ότι στην εποχή μας κατακλυζόμαστε από τόσες πληροφορίες, ώστε να νιώθουμε ότι πνιγόμαστε μέσα στον ωκεανό της υπερπληροφόρησης.** Σε σχέση με το παρελθόν, έχουμε φτάσει στο άλλο άκρο. Εκεί που δεν είχαμε πρόσβαση στη γνώση και στην πληροφόρηση, έχουμε τώρα έναν καταιγισμό πληροφοριών και γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο χρειαζόμαστε περισσότερο από κάθε άλλη φορά ένα υψηλό επίπεδο γλωσσομάθειας, ώστε να διευκολύνεται η κριτική σκέψη. Πρέπει δηλαδή να δώσουμε στον μαθητή τα μέσα και τους τρόπους που θα τον οδηγήσουν να σκέπτεται σωστά. Υπό τις συνθήκες αυτές, η διδασκαλία της γλώσσας γίνεται υπόθεση των εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων και όχι μόνο των φιλόλογων.

Μιλώντας ειδικότερα για την ελληνική γλώσσα θα λέγαμε ότι είναι πραγματικός ωκεανός. Έχουμε σκεφτεί ποτέ πόσες λέξεις διαθέτει; Τα γνωστά επίτομα λεξικά στην καλύτερη περίπτωση περιέχουν λιγότερες από εβδομήντα χιλιάδες λέξεις, δηλαδή το ένα δέκατο περίπου, από όσες υπάρχουν στα ελληνικά και, επομένως, δεν αποτυπώνουν παρά ένα μικρό μέρος του συνόλου της γλώσσας μας.

Είναι βέβαια γνωστό ότι ο καθένας από μας γνωρίζει, έτσι και αλλιώς, ένα μέρος της ελληνικής, μικρότερο ή μεγαλύτερο, και γι' αυτό πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, όταν επικρίνουμε τους μαθητές μας ότι έχουν φτωχό λεξιλόγιο. Από την άποψη αυτή

θαμπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι πάσχουμε όλοι από «λεξιπενία» και, τοσημαντικότερο, από «σημασιολογική ένδεια 1 », γιατί αγνοούμε σε κάποιο βαθμό την πολυσημία των λέξεων, δηλαδή τις διάφορες σημασίες τους. Ωστόσο, δεν συμμερίζομαι τη γλωσσική κινδυνολογία. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι πρέπει να είμαστε ικανοποιημένοι με την ποιότητα του λόγου των μαθητών μας. Υπάρχουν ακόμη πολλά περιθώρια βελτίωσης και είναι ευθύνη όλων μας να προσφέρουμε στους νέους καλύτερη γλωσσική παιδεία.

1 Ένδεια: ανεπάρκεια, έλλειψη, φτώχεια

Κείμενο 2

Το Πρώτο Σκαλί

Το ποίημα του Κωνσταντίνου Καβάφη αντλήθηκε από το βιβλίο «Τα Ποιήματα (1897-1918)», τόμος Α', επιμέλεια: Γ.Π. Σαββίδης, εκδόσεις Ίκαρος, Αθήνα, 1995, 4η έκδοση.

Εις τον Θεόκριτο παραπονιούνταν
μια μέρα ο νέος ποιητής Ευμένης·
«Τώρα δυο χρόνια πέρασαν που γράφω
κ' ένα ειδύλλιο έκαμα μονάχα.
Το μόνον άρτιον 2 μου έργον είναι.
Αλλοίμονον, είν' υψηλή το βλέπω,
πολύ υψηλή της Ποιήσεως η σκάλα·
κι απ' το σκαλί το πρώτο εδώ που είμαι,
ποτέ δεν θ' ανεβώ ο δυστυχισμένος.»
Είπ' ο Θεόκριτος· «Αυτά τα λόγια
ανάρμοστα και βλασφημίες είναι.
Κι αν είσαι στο σκαλί το πρώτο, πρέπει
νά'σαι υπερήφανος κ' ευτυχισμένος.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι·
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.
Κι αυτό ακόμη το σκαλί το πρώτο
πολύ από τον κοινό τον κόσμο απέχει.
Εις το σκαλί για να πατήσεις τούτο
πρέπει με το δικαίωμα σου νάσαι
πολίτης εις των ιδεών την πόλι.
Και δύσκολο στην πόλι εκείνην είναι
και σπάνιο να σε πολιτογραφήσουν.
Στην αγορά της βρίσκεις Νομοθέτας
που δεν γελά κανέναν τυχοδιώκτη.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι·
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.»

2 άρτιο: ολοκληρωμένο

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1(μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να αποδώσεις τις απόψεις που εκφράζει ο συγγραφέας του Κειμένου 1 σχετικά με την ελληνική γλώσσα και τη λεγόμενη «λεξιπενία».

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιχειρεί μια σύγκριση – αντίθεση. Ποια είναι τα δύο σκέλη της και τι θέλει να πετύχει με αυτόν τον τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου; Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Η διαπίστωση είναι ότι στην εποχή μας κατακλυζόμαστε από τόσες πληροφορίες, ώστε να νιώθουμε ότι πνιγόμαστε μέσα στον ωκεανό της υπερπληροφόρησης.» (παράγραφος2): Να εντοπίσεις τέσσερις λέξεις στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 1 με τις οποίες δημιουργείται υπερβολή και έμφαση στο νόημα. (μονάδες 8) Δικαιολόγησε την παραπάνω επιλογή του συγγραφέα με κριτήριο τη θέση που αναπτύσσει στην παράγραφο.(μονάδες 7)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο παράπονο εκφράζει ο Ευμένης στο Κείμενο 2 και ποια συμβουλή τού δίνει ο Θεόκριτος; Συμφωνείς ή όχι με τη συμβουλή του και γιατί; (80-200 λέξεις)

Μονάδες 15